

СЕКЦІЯ 4. ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

Бодаковський В. Ю.

*доцент кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту,
Львівський національний університет імені Івана Франка
м. Львів, Україна*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-362-3-22>

АДАПТИВНА СКЛАДОВА ТА СИТУАТИВНЕ ФІНАНСОВЕ УПРАВЛІННЯ ЯК КОМПОНЕНТИ ФІНАНСОВОЇ ІНСТИТУЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ УКРАЇНИ

Фінансова наука не дає чіткої відповіді на вимогу більшості науковців чи практиків щодо розуміння дефініції «фінансова інституційна інфраструктура». З позиції права та практичного функціонування зазначеної інфраструктури використовується переважно об'єкт-орієнтований підхід до її трактування. Інституційний підхід використовується в сфері фінансово-економічних досліджень. Відсутність системного підходу до розуміння фінансової інституційної інфраструктури вводить частково в оману користувачів цієї термінології та, як наслідок, не дозволяє імплементувати в систему права чітке розуміння цієї дефініції, формувати дієву стратегію розвитку економічної системи України, складової якої є інституційна інфраструктура. В умовах викликів сьогодення виникає необхідність адаптації усіх елементів економічної системи країни до реалій, які сформувалися як у внутрішньому так і зовнішньому середовищі України. Розуміння суті окремих складових економічної та фінансової системи зокрема є стратегічно важливим. Дозволить ефективно управляти економікою країни та окреслити стратегічні напрями розвитку суспільства в фінансовій площині.

Серед наукових публікацій із зазначеної проблеми заслуговують на увагу роботи таких вітчизняних і зарубіжних вчених, як: Г. Девулф, Х. Зінгер, Дж. Матос-Кастано, А. Махалінгам, А. Дегтяр, С. Нарожний,

Г. Коновалаова, О. Масликівська, К. Павлюк, С. Павлюк, Д. Рікардо, П. Розенштейн-Родан, М. Сатановська, А. Сміт, Т. Тер-Мінасян, А. Янгсон та ін. Аналіз наукових праць зазначених науковців дає можливість зрозуміти суть інституційної інфраструктури в загальному але не дає чіткої відповіді на усі важливі питання, які мали б стати основою визначення фінансової інституційної інфраструктури як дефініції та явища.

Лінгвістична сутність терміну «інфраструктура» визначена досить давно – в перекладі з латині вона означає «основу», «фундамент» [1]. І дійсно, ще на початку ХХ ст. інфраструктура була синонімом поняття «забезпечення» і застосовувалася здебільшого у військовій термінології. В сучасних реаліях фінансової науки виникли підходи до розуміння інфраструктури як економічної дефініції, а саме: теоретико-економічний, інституціональний, структурно-функціональний, комплексний. Сформовано низку концепцій до розуміння інфраструктури: накладних витрат, інституціональна, маркетингова, розподільна, логістична. Враховуючи різноманітність підходів до розуміння дефініції інфраструктура можемо стверджувати про адаптивність термінології до сфер, які вони характеризують.

Правове поле України містить об'єкт-орієнтоване розуміння інфраструктури. Так, наприклад, ЗУ «Про критичну інфраструктуру», а саме стаття 1 розділу 1 пункт 9 визначає: критична інфраструктура – сукупність об'єктів критичної інфраструктури [2]. В законі відсутнє єдине тлумачення інфраструктури, яке б дозволило відносити ті чи інші об'єкти чи явища до інфраструктури. Хоча наявні деталізовані інструменти управління інфраструктурою, критерії її оцінки, визначено чітко об'єкти та суб'єкти, не зазначено інструментів виявлення імпліцитних елементів інфраструктури. Така форма розуміння інфраструктури не дозволяє будувати стратегію управління розвитком інфраструктури в автоматичному режимі, передбачає «ручний спосіб» управління, який може містити похибку. Адже, все залежить від компетенцій управлінців та їх розуміння явищ і процесів.

За визначенням Лауреата Нобелівської премії з економіки 2009 року Олівера Уільямсона інституційне середовище – це правила гри, які визначають контекст, у якому здійснюється економічна діяльність; базові політичні, соціальні та правові норми, які утворюють основу виробництва, обміну та розподілу [3]. Тобто, можемо стверджувати, що наявне бачення інституційності як явища, що містить формальні та неформальні системні конструкти, імпліцитні

та експліцитні елементи економічної системи, що дозволяють суб'єктам економіки функціонувати на певному рівні ефективності. Але в визначенні науковця немає чіткого розмежування між такими дефініціями як система, механізм, інфраструктура. Розуміння інституційного середовища носить описовий характер без чіткого виокремлення притаманних тій чи іншій дефініції ознак, характеристик чи властивостей.

На нашу думку, фінансовій інституційній інфраструктурі притаманне ситуативне управління її окремими елементами. Без чіткого розуміння суті, системного підходу до інституційної інфраструктури не можна сформулювати комплексну систему фінансового управління. Ситуативність як стиль управління, адаптації окремих елементів фінансової інституційної інфраструктури до реалій сьогодення, трансформації окремих елементів зазначеної дефініції на вимогу майбутніх викликів, залишається актуальним. Вважаємо, що необхідні комплексні, системні та глибинні наукові дослідження фінансової інституційної інфраструктури та приведення їх до статусу «аксіоми». Наголошуємо, з доказовою науковою базою та подальшими науковими дослідженнями, які можуть змінити як статус так і суть вище зазначеної дефініції.

Отже, фінансова інституційна інфраструктура як дефініція не має науково визначеного єдиного розуміння. Відсутній єдиний підхід до її суті, структури та характеристик. Наукове розуміння та дослідження фінансової інституційної інфраструктури, як економічної категорії, потребують наукового поглиблення та перенесення в площину науково-практичних розробок з метою зміцнення економічної могутності України. Без належного комплексного та системного розуміння фінансової інституційної інфраструктури управління економічною чи фінансовою системою будуть й надалі носити ситуативний характер, а реакція на загрози, кризи чи виклики сьогодення міститиме лише ознаки адаптації. Така форма управління, на нашу думку, дозволить втримувати економічну систему на життєздатному рівні. Але на підвищення ефективності чи трансформацію економіки сподіватися безперспективно.

Література:

1. Іванова Н. В. Генезис економічної категорії «інфраструктура» та її роль у суспільному поділі праці. *Ефективна економіка*. 2010. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=392>

2. ЗУ «Про критичну інфраструктуру» {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1909-IX від 18.11.2021, № 2684-IX від 18.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text>

3. Очеретна М. Оцінка стану конкурентного середовища в Україні за даними міжнародних рейтингів. *Журнал європейської економіки*. 2013. Том 12 (№ 4). С. 484–506.